

نقش علمای اسلام در تحکیم مبانی و ارزشهای تقریب

نقش علمای اسلام در تحکیم مبانی و ارزشهای تقریب

مولوی عبدالرحمن عبدالرزاقی

مدیر حوزه علمیه اهل سنت

چکیده :

نوشتار حاضر در صدد معرفی نقش علمای اسلام در تحکیم مبانی و ارزشهای تقریب می باشد .
نقش اصلی در ایجاد وحدت منطقی پایدار بر عهده علمای است و شایسته است آنان با رعایت اصول زیر در
ایجاد چنین وحدتی تلاش نمایند :

- 1- توجه به خداوند و تلاش برای کسب رضایت او
- 2- رعایت تقوا به عنوان شرط اصلی وحدت در جهت حفظ مصالح کلی دین اسلام به دور از لحاظ نمودن آن چه
که به مصالح دین خدشه وارد می سازد .
- 3- قرار دادن قرآن و سنت رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) به عنوان محور اصلی وحدت و اعلام
برادری با هر کسی که خدا و رسول (صلی الله علیه و آله و سلم) و قرآن و معاد را می پذیرد .
- 4- ایجاد شورای عالی فقهای جهان اسلام و معرفی آن به مسلمانان دنیا به عنوان مآخذ فتاوی دینی اسلام
جهت جلوگیری از ایجاد تفرقه توسط ساده لوحانی که به نام دین موجبات تفرقه بین صفوف مسلمین را
فراهم می سازند.

5- آگاه سازی مردم و دعوت آنان به دوستی و برادری

6- آگاهی علمای از توطئه دشمنان اسلام در ایجاد تفرقه بین صفوف مسلمین

چالش های فراروی وحدت اسلامی

- عامل خارجی :

- منافع شخصی برخی زعمای و حکام

- تکفیر

- تردید در نیت شرکت کنندگان در گفت و گو :

- جنجال و حمله علیه مقدسات و بی احترامی به یکدیگر

نتیجه گیری

نقش علمای اسلام در تحکیم مبانی و ارزشهای تقریب
اصولا عامل وحدت و یا تفرقه ابتدا خود علمای دین هستند.
علما نمایندگان دین در فرقه های اسلامی محسوب می شوند .
نخستین گام در ایجاد وحدت منطقی وسعت یافتن دیدگاه متفکران و شخصیت های بزرگ علمی جهان اسلام است.
برای ایجاد چنین وسعت دیدگاه و سعه صدری لازم است علمای دین مساعی خود را در امور زیر به کار
گیرند:

1- توجه به خداوند و تلاش برای کسب رضایت او

اگر علمای دین تمام مساعی خود را در جهت رضایت الهی قرار دهند و تمام اعمالشان نیز برای خداوند
متعال باشد، و همواره در هر امری خداوند و فرامین او را در نظر داشته باشند عمیق ترین ابزار برای
ایجاد وحدت پایدار بین مسلمین حاصل خواهد شد،

زیرا هرگز و در هیچ شرایطی خداوند دشمنی و کینه توزی دو برادر دینی را نخواهد پذیرفت .

2- تقوا و دوری از هوا و هوس

قرآن کریم قبل از دعوت مردم به وحدت ابتدا آنان را به تقوا دعوت می کند :

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا -
وَأَنْتُمْ مَسْلُومُونَ» ([1])

مهم ترین عامل ایجاد اختلافات نامعقول عدم تقوای الهی است. شهرت طلبی، خود نمایی و پیروی از
هواهای نفسانی نشأت گرفته از عدم تقوای الهی است .

آن چه شایسته است علمای دین مد نظر قرار دهند حفظ کیان اسلام است. حفظ دین اسلام از حفظ آن چه که
به آن مذهب گفته می شود مهم تر است، زیرا اگر اسلامی نباشد مذهبی در آن معنا نخواهد داشت.
داشتن تقوا و حساسیت در حفظ اساس دین می تواند از مهم ترین عوامل ایجاد وحدت معقول باشد .

3- التزام عملی به فرامین وحدت آفرین قرآن کریم

قرآن کریم اساس کلیه قوانین فقهی، حقوقی، اخلاقی و تمام شئون زندگی بین شیعیان و اهل تسنن است
آیات متعددی از قرآن مسلمانان را از تفرقه و دوری از یکدیگر باز می دارد که معروفترین آنها آیه
«وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا» ([2]) است.

که بعد از دعوت مردم به تقوا بلا فاصله آنان را به وحدت تشویق می نماید .

علامه طباطبایي در تفسیر المیزان ، حبل الہ را کتاب خدا و سنت رسول خدا (صلی علیہ و آلہ و سلم) میدانند [3]

نویسنده تفسیر نمونه نیز حبل الہ را هر آن چیزی می داند که وسیله ای برای ارتباط با ذات خداست از میان علمای اهل سنت، ابن عربی حبل الہ را دین خدا و کتاب خدا می داند. [4] وی مراد از اختلاف در آیه 102 سوره آل عمران را دوری از فتنه، تعصب و تشتت جماعت دانسته و می گوید قرآن از آنها نهی نموده است.

جلال الدین سیوطی نیز در «در المنثور» مراد از حبل الہ را قرآن دانسته است. [5] بقیه علما و مفسرین شیعه و اهل سنت نیز نظراتی مشابه دارند. علمای شیعه و سنی محور وحدت را اسلام و قرآن می دانند ، از این رو قرار دادن تمام مساعی در جهت متن کلی دین و قرآن می تواند از عوامل موثر در ایجاد جامعه جهانی اسلام گردد.

اختلاف نظر در امور جزئی که امری طبیعی است نباید باعث اختلاف و تفرقه و تشتت میان مسلمین گردد و تمام مسلمانان باید با عنایت به قرآن و رسالت پیامبر عظیم الشان اسلام برادر و یاور و خیر خواه هم باشند .

4- آگاه سازی مردم و دعوت آنان به دوستی و برادری

مردم به سخنان علمای مذاهب خود گوش داده و به عملکرد آنها توجه می کنند و عمدتاً برداشت آنان از دین و نیز مذهب خود ناشی از مطالعات عمیق و همه جانبه نیست بلکه چگونگی عملکرد روحانیون خود را الگو قرار می دهند.

علمای مذاهب با دعوی گفتاری و رفتاری خود می توانند زمینه های برادری و اتحاد را بین مسلمین به وجود آورند و اگر علما به مردم تفهیم کنند که اعتقادات مذهب آنان مانعی برای دوست داشتن سایر مسلمانان نیست و هر مسلمانی ضمن داشتن اعتقادات مذهب خود بایستی مسلمانان سایر فرقه های اسلامی را برادر خویش دانسته و از کمک و مهربانی و خیر خواهی به آنها کوتاهی نکند و خود علما این موضوع را در عمل پیاده نمایند، دست یابی به اتحاد پایدار دور از انتظار نخواهد بود .

5- آگاهی علما از توطئه دشمنان اسلام در ایجاد تفرقه بین مسلمین

در این راستا شایسته است علمای بزرگ فرقه های مختلف جهان اسلام گرد هم آمده و شورای علما و فقهای جهان اسلام را تشکیل دهند و با معرفی این شورا به مردم مسلمان جهان به عنوان حافظ شریعت اسلام، جلوی اختلاف اندازی ساده اندیشان غافل و یا مغرضان از خدا بی خبر را بگیرند .

چالش های فراروی تقریب مذاهب اسلامی

این چالش ها برخی از سوی دشمنان و برخی نیز از درون امت ایجاد شده است که مهم ترین آنها عبارت است از :

1- عامل خارجي :

کاملاً روشن است که دشمنان این امت، شرایطی را ایجاد می کنند که به پراکندگی و تفرقه امت منجر شود و در برابر هر آنچه به وحدت آن بینجامد ، می ایستند.

2- منافع شخصی برخی زعما و حکام

این مسئله ای است که ما در دوران های گذشته و امروز نیز شاهد آن هستیم، به گونه ای که برخی ها ، از نفوذ خود برای تحریک عموم مردم و به ویژه برخی وابستگان به اهل علم در راستای درگیری های فرقه ای و طایفه ای، سوء استفاده می کنند .

3- تکفیر

تکفیر از جمله مهم ترین موانع در برابر وحدت اسلامی است و به رغم این که اسلام ، حد و مرز میان کفر و ایمان را با روشنی تمام مشخص ساخته است ، چنین حالت شگفتی با قدرت تمام مطرح شده است . «ترمذی» از رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) روایت کرده است : «هرکس شهادت «لا اله الا الله» و محمد رسول الله»

گوید ، خداوند آتش دوزخ را برای وی حرام می سازد»

و از امام صادق (علیه السلام) شنیده شده که فرمود: « اسلام شهادت «لا اله الا الله» و تصدیق پیامبری خداست و با آن از ریختن خون ها پیشگیری شده و نکاح ها و ارث ها ، جاری شده است و بر ظاهر آن جماعت مردم شکل گرفته است » [6]

4- تردید در نیت شرکت کنندگان در گفت و گو :

تردید در نیت شرکت کنندگان در گفت و گو به ایجاد فضای آرام و مطلوب یاری نمیرساند و به نوعی گریز یا تعلل و بهانه گیری و ممانعت از تحقق نتایج مطلوب می انجامد. ولی کار و تلاش جدی و توجه به آموزه های هدایت گرانه و فراخوان به خوش گمانی نسبت به برادر مسلمان، مانع از آن می شود که این عامل نقش خود را در منع «وحدت اسلامی»، به ویژه اگر در سطح علما باشد ، ایفا نماید.

5- جنجال و حمله علیه مقدسات و بی احترامی به یکدیگر

متون اسلامی زیادی بر منع این موارد ، تاکید دارند : آیه کریمه :

!\$yJ~RÎ) Nă3Yàİâr& >oyİm°uqÎ/ (br& (#qăBqà)s? -! 40o_÷WtB 3y°tèùur ç0è0 (#ră#6xÿtGs? ö@è% «
4 \$tB /ă3Î6Îm\$|ÁÎ/ `İiB >p`ZĂ_ » ([7])

(بگو :تنها شما را به سخن یگانه ای اندرز می دهم و آن اینکه :دو تن دو تن و تک تک برای خداوند
قیام کنید ،سپس بی اندیشید در همنشین شما دیوانگی نیست ...)
منع کننده گفت و گو در فضای انفعالی و ساختگی است و آیه شریفه

\$£Jtă tbqè=yJ÷ès?» ([8]) ä@t«óicR w cqè=t«óie? !\$£Jtă \$oYøBtô_r& wur «@è%

(بگو نه آنچه ما گناه کرده ایم از شما می پرسند و نه آنچه شما می کنید، از ما پرسیده می شود)
مانع از درگیر شدن با گذشته می شود و احترام به دیگری را تحمیل می کند.

این امر در آیه ای که از دشنام گفتن حتی به خدایان مشرکان نهی می کند نیز کاملاً مشهود و روشن است
.

از موانع دیگری که بر سر راه تقریب وجود دارد عبارت است از :

1-در نظر گرفتن رای و نظر نا مانوس در یک مذهب، به عنوان نشان و باور اصلی آن مذهب ،که البته
امری غیر منطقی است: برای مثال، یکی از محدثین سخنی را می گوید محدثان دیگر همان مذهب در طول
تاریخ آن را رد کرده اند ولی مخالفان نشان اصرار دارند که همین سخن را بر کل مذهب تعمیم و به آن
نسبت دهند .

2-اطلاع یافتن از دیدگاههای مذهب از زبان دشمنان آن مذهب.که این نیز به دور از منطق است،

زیرا دشمنان گاه می کوشند برای محق جلوه دادن مذهب خود اوهامی را به مذهب مورد نظر نسبت دهند .
3-ورود نا اهلان به روند گفت و گو .

قرآن و منطق این عمل را رد می کند: خداوند متعال در خطاب به اهل کتاب که ادعایی دارند که نسبت به
آن بی اطلاع هستند، می فرمایند :

« LăêRr'~»yd İăIwàs~»yd ó0çFôfyf»ym \$yJİù Nă3s9 ¾İmÎ/ ÖNù=İæ zNÎ=sù cq`!\$ysè? \$yJİù }\$øS9
Nă3s9 ¾İmÎ/ ÖNù=İæ»÷ ([9])

(هان! شما همان کسانی هستید که در آنچه بدان دانشی داشتید، چون و چرا کردید،

دیگر چرا در آن چه بدان دانشی ندارید چون و چرا می کنید ؟)

4-پیروی از شیوه های پیچ در پیچ برای چیره شدن بر طرف دیگر .

کاری که گفت و گو را به بازی بی نتیجه تبدیل می کند.

نتیجه

وجود اختلافات در بسیاری از موارد معقول و طبیعی است و نباید صرف وجود اختلاف نظر در فروع باعث
تفرقه در صفوف مسلمین گردد و مسلمانان جهان بخصوص علمای اسلام باید با محور قرار دادن اصول و متن

اصلي دين و قرآن تمام فرقه ها ي اسلامي را مسلمان دانسته و يکديگر را برادر هم بدانند و وظايف برادري را در مورد هم به جا آورند.
بديهي است که وظايف برادران ، اختلاف و دشمني و کينه توزي نيست بلکه هم دلي و مهرباني و غمخوار يکديگر بودن است .

---

[1] . آل عمران / 102.

[2] . آل عمران / 103.

[3] . موسوي 1374 ش، ج3، م573.

[4] . ابن عربي ، 415 ق، ج1، م291.

[5] . سيوطي ، 1404 ق، ج2، م60.

[6] . کليني 1388 ق، ج2، م25.

[7] . سبا / 46.

[8] . سبا / 25.

[9] . آل عمران / 66.